

EESTI RAHVAARV, RAHVASTIKU KOOSSEIS JA PAIKNEMINE 2011. AASTA RAHVALOENDUSE TULEMUSTE PÕHJAL

Diana Beltadze
Statistikaamet

2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse tulemused loendatud püsielanike, ajutiste elanike, rahvastiku paiknemise ja koosseisu kohta näitavad, et suuremad muudatused on toimunud rahvastiku paiknemises.

2011. aasta rahva ja eluruumide loendusel koguti vastavalt rahvusvahelisele kokkuleppele andmeid isikute kohta, kelle püsielukoht on Eestis. Püsielanikuks loetakse inimene, kes on enne loendusmomenti elanud riigis vähemalt aasta või kavatseb riiki jääda vähemalt aastaks. Loenduse kõiki andmeid küsiti seisuga 31.12.2011 kell 00.00. Peale isikute loendati ka eluruumi ja leibkondi. Selleks kasutati kolme ankeeti – isiku-, leibkonna- ja eluruumiankeeti.

Loenduse esimene etapp – internetiloendus – õnnestus üle ootuste hästi. Interneti teel loendas end 67% Eesti püsielanikest, mis on kõige kõrgem tulemus ÜRO välja kuulutatud 2010. aasta loendusvoorus. Internetiloendus vähendas välitööde mahtu ja seega ka loenduse maksumust. Loenduse teine etapp, küsitlusloendus, toimus kokku 2000 loendusjaoskonnas.

Rahvaloenduse eesmärk oli saada terviklik ülevaade rahvastikust. Esimest korda Eestis kasutati loendusel selleks kombineeritud meetodit, mis võimaldas loendust ette valmistades ja korraldades kasutada olemasolevaid registreid. Esimest korda traditsiooniliste loenduste ajaloos analüüsi ka loenduse kvaliteeti registrites sisalduva info põhjal.

Rahvaarv 1881.–2011. aasta rahvaloenduste andmetel

Riigi rahvaarv kasvab sündide või sisse- ja väljarände tulemusel ja kahaneb surmade või väljarände tõttu. Eestis on 1922., 1934. ja 1959. aasta loenduse rahvaarvu mõjutanud ka riigipiiri muutus.

Eesti rahvaarv on 130-aastase loendusajaloo jooksul kasvanud kaheksa loenduse andmetel. Kõige suurem suhteline rahvaarvu kasv on olnud 1897. ja 1922. aasta loenduse vahel (joonis 1). Aastate kaupa vaadates kasvas Eesti rahvastik kõige kiiremini 1950., 1960. ja 1970. aastatel, põhjuseks sisse- ja väljaränne.

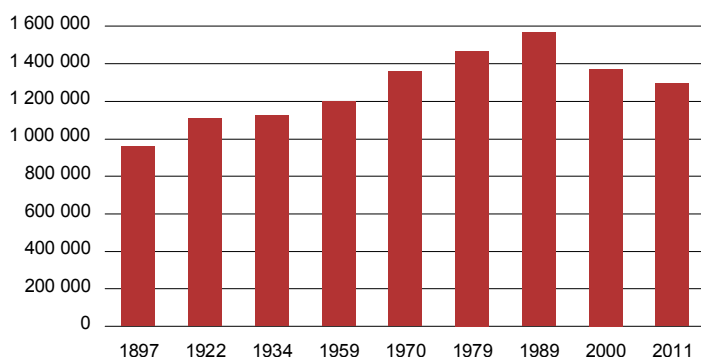
Alates 1990. aastatest on jälgitav rahvastiku vähenemise trend, põhjuseks negatiivne rändesaldo. Siinjuures on oluline märkida, et taasiseseisvunud Eestis on sisse- ja väljaränne piiratud kvoodiga, väljaränne mitte.

Rahvaarvu muutust saab hinnata jooksva statistika põhjal, kuid kahjuks ei ole võimalik hinnata registreerimata sisse- ja väljarännet. 2000. ja 2011. aasta loenduste vahelisel ajal vähenes Eesti rahvaarv jooksva statistika kohaselt 54 333 inimese võrra: 32 409 inimest kaotasime negatiivse iibe ja 22 024 negatiivse välisrände saldo tõttu.

2011. aasta loendusel loendati Eestis 1 294 455 püsielanikku, 2000. aasta loendusel 1 370 052 püsielanikku. Kahe loenduse vahelisel ajal on püsielanike arv vähenenud 75 597 võrra. Seega on rahvaarv loenduste võrdluses vähenenud rohkem, kui näitas jooksev statistika. Andmete erinevuse peamised põhjused on registreerimata väljaränne ja asjaolu, et kõiki loendamisele kuuluvaid inimesi ei õnnestunud kätte saada ehk loendada. Hinnanguliselt jäi mitmetel põhjustel 2011. aasta loendusel loendamata ligikaudu 2,1% püsielanikest.

Joonis 1. Eesti rahvaarv rahvaloenduse andmeil, 1881–2011

Figure 1. Population of Estonia according to census data, 1881–2011

Rahvastiku koosseis

Võrreldes Statistikaameti 31. mail 2012 avaldatud esialgse loendustulemusega on püsielanike arv täpsustunud. Lõplik loendatud püsielanike arv seisuga 31.12.2011 on 1 294 455 ja loendatud ajutiste elanike arv 5558. Loendusel saadi andmed 30 444 isiku kohta, kes on lahkunud Eestist välismaale, nende seas on nii registreeritud kui ka registreerimata lahkunuid. Kahjuks ei ole need andmed kõiksed, kuid võimaldavad siiski senisest paremini hinnata väljarände suurust.

1990. aastatest alates on eestlaste osatähtsus rahvastikus (1989. aasta loendusandmetel 62%) tõusnud praeguseks 69,7%-ni. Seega elab 2011. aasta loenduse andmetel Eestis 902 547 eestlast. Eestlaste osatähtsus on suurem – 91,4% – maa-asulates, linnalistes asulates on eestlaste osatähtsus keskmiselt 59,5%. Eestlaste osatähtsus rahvastikus on alates 2000. aasta loendusest veidi vähenenud Ida-Virumaal, kus see moodustab nüüd 19,5%.

Teine suurem rahvusrühm, venelased, moodustab 25,2% rahvastikust. Venelasena määratles end kokku 326 235 inimest.

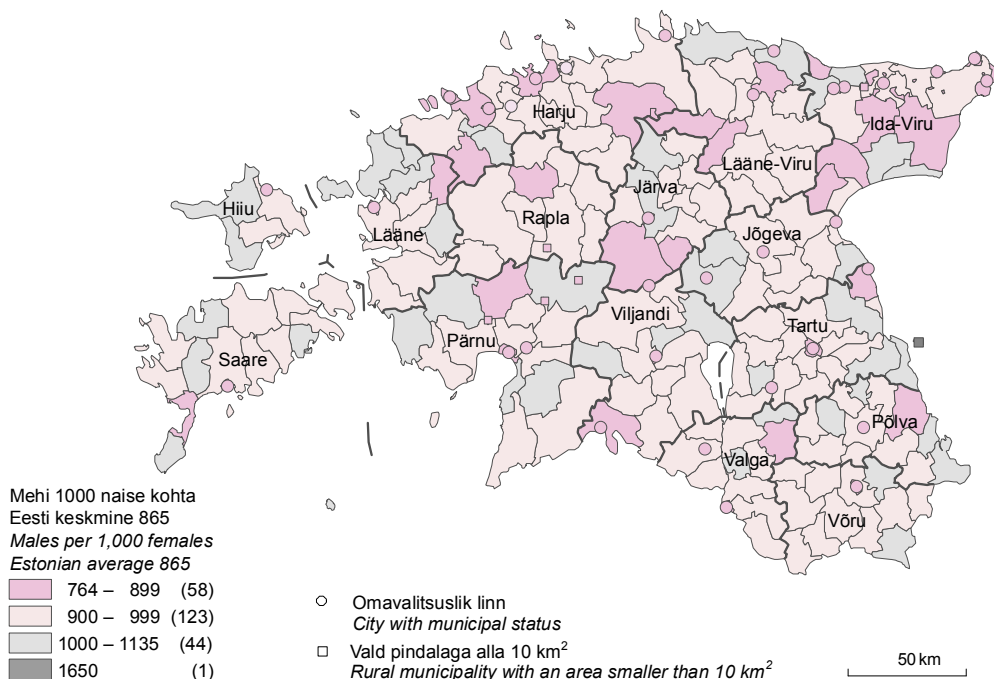
Muude rahvuste esindajaid loendati 4,9% püsielanikest, kokku 64 038 inimest, ja rahvustunnus jäi teadmata 1635 inimesel ehk ligikaudu 0,1% loendatuist. Suuremad rahvusgrupid eestlaste järel on Eestis venelased, ukrainlased, valgevenelased ja soomlased. Kõige mitmekesisem on rahvuslik koosseis Harju ja Ida-Viru maakonnas.

Rahvastiku soo- ja vanusjaotus

2011. aasta rahvaloenduse andmetel elas Eestis püsivalt 693 929 naist ja 600 526 meest. Rahvaloenduste andmetel on Eestis alati olnud naisi rohkem kui mehi (tabel 1). Nii ka nüüd: Eestis kokku on 1000 naise kohta 865 meest (kaart 1), 2000. aastal oli neid vastavalt 856. Võrreldes 2000. aasta loendustulemustega on naiste arv vähenenud rohkem kui meestel.

Tabel 1. Meeste ja naiste osatähtsus rahvastikus, 1881–2011*Table 1. Share of males and females in the population, 1881–2011*

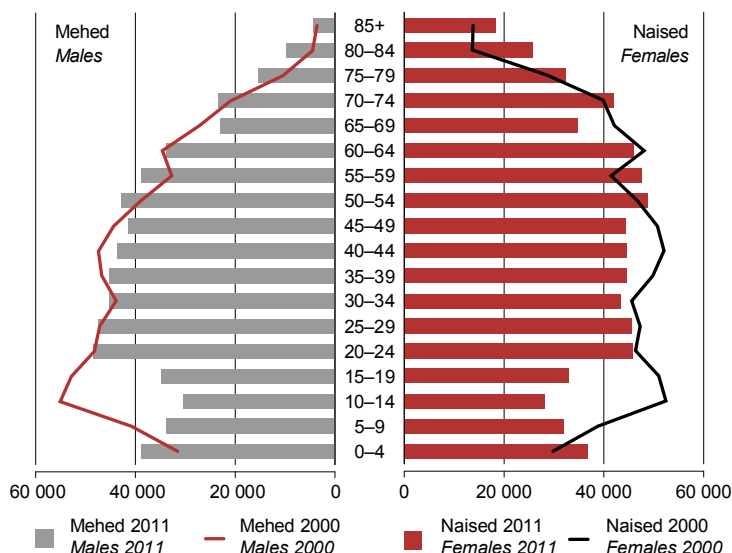
Aasta Year	Kokku Total	Mehed Males	Naised Females	Osatähtsus, % Share, %	
				Mehed Males	Naised Females
1881 ^a	881 455	425 342	456 113	48,3	51,7
1897 ^a	958 351	463 145	495 206	48,3	51,7
1922 ^b	1 107 059	520 239	586 820	47,0	53,0
1934 ^b	1 126 413	528 888	597 525	47,0	53,0
1959 ^b	1 196 791	525 090	671 701	43,9	56,1
1970 ^b	1 356 079	620 195	735 884	45,7	54,3
1979 ^b	1 464 476	677 274	787 202	46,2	53,8
1989 ^b	1 565 662	731 392	834 270	46,7	53,3
2000 ^b	1 370 052	631 851	738 201	46,1	53,9
2011 ^b	1 294 455	600 526	693 929	46,4	53,6

^a Eestimaa kubermang ja viis Liivimaa kubermangu maakonda.^b Loendusaaasta halduspiirides.^a The Estonian Province and five counties of the Livonian Province.^b Within the administrative boundaries in the given year.**Kaart 1. Mehi 1000 naise kohta omavalitsusüksuse järgi, 31.12.2011***Map 1. Males per 1,000 females by local government unit, 31 Dec 2011*

Vähemalt 65-aastaste vanuserühmas moodustavad naised 11,9%, mehed 5,9% rahvastikust. Vanuserühma 65–70 väiksem arvukus on seletatav madalama sündimusega pärast sõda.

Eestis on sünnitusealiste, s.o 15-49-aastaste naiste osatähtsus naisrahvastikus 43,4%, neid on kokku 301 163. Selles vanuses naisi pole üldse Piirissaare vallas. Sünnitusealiste naiste osatähtsus naiste hulgas on kõige väiksem Alajõe vallas (18,8%). Selles vanuses naisi on vähe ka Peipsiääre (27,8%) ja Tootsi valla (27,8%) naiste hulgas.

Vanuserühm 0–14 aastat moodustab rahvastikust 15,4%, poiste osatähtsus rahvastikus – 8% – on natuke suurem kui tüdrukutel – 7,5%.

Joonis 2. Rahvastikupüramiid 2000–2011*Figure 2. Population pyramid 2000–2011*

Kahe viimase rahvaloenduse vahel on muutunud rahvastiku vanuseline koosseis (joonis 2). Rahvastiku vanusjaotuses on näha, et loendustevahelisel ajal on kuni 14-aastaste laste osatähtsus vähenenud 15,4%-ni ja vähemalt 65-aastaste elanike osatähtsus rahvastikus on suurenenud 17,7%-ni. Kui 2000. aastal olid Eestis kõige arvukamad 10–19-aastaste vanuserühmad (10–14 ja 15–19), siis 2011. aasta loenduse andmetel on selles vanuses noori vähem. 2011. aastaks oli vähenenud eelmise loenduse noorukiealiste põlvkond.

Viimase loenduse andmetel on kuni 4-aastaseid lapsi rohkem kui 15–19-aastaseid noorukeid. Ent laste põlvkonnad on siiski väiksemad kui nende vanemate põlvkonnad.

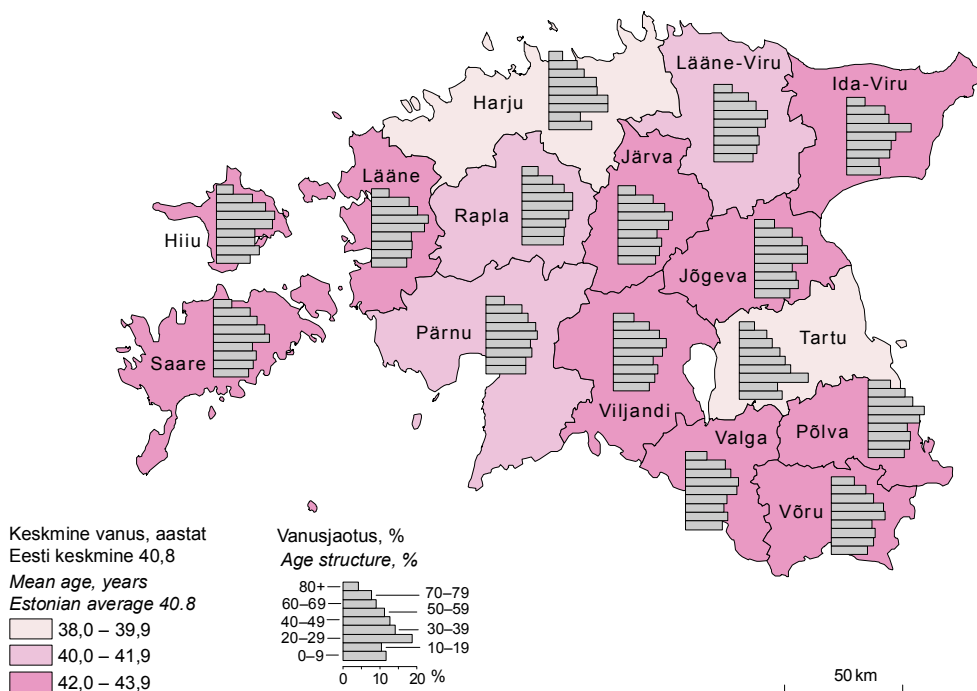
Eesti elanike keskmine vanus on 2011. aasta loenduse andmetel 40,8 aastat, meestel 37,7 ja naistel 43,4 aastat. Keskmisest nooremad on Harju ja Tartu maakonna valdade elanikud – keskmine vanus vastavalt 36,3 ja 38,1 aastat. Elanike keskmine vanus on kõige kõrgem Piiressaare vallas – 63,1 aastat – ja Alajõe vallas – 53,9 aastat (kaart 2).

Laste ja noorukite ehk kuni 17-aastaste osatähtsus rahvastikus moodustab 18,4%. Alla 10% rahvastikust on lapsed ja noori Alajõe vallas. Üle veerandi rahvastikust on lapsed ja noori vanuses kuni 17 aastat Kiili alevis (30,1%), Kiili vallas (28%), Rae vallas (27,5%), Ülenurme vallas (27,1%), Harku vallas (26,1%), Viimsi vallas (26%) ja Saue vallas (25,7%). Keskmisest veidi suurem – natuke üle 20% – on laste ja noorukite osatähtsus Rapla maakonnas.

2011. aasta rahvaloenduse andmetel on 18–64-aastaste osatähtsus rahvastikus 63,9%. Keskmisest rohkem on selle vanuserühma esindajaid Harju maakonnas. Üle 70% on selle vanuserühma osatähtsus rahvastikus Ruhnu vallas (72,7%), Tallinna Kesklinna linnaosas (70,6%) ning Maardu linnas (70,1%).

Suurim vanemate inimeste – vähemalt 65-aastaste – osatähtsus rahvastikus on Piiressaare vallas (49,1%) ja Möisakülas (33%). Selle vanuserühma osatähtsus rahvastikus on alla 10% Kiili alevis (7,1%) ja vallas (8,5%), Rae vallas (7,8%), Ülenurme vallas (9,1%) ja Harku vallas (9,2%).

Kaart 2. Eesti rahvastiku vanusjaotus ja keskmine vanus maakonna järgi, 31.12.2011
Map 2. Age distribution of the population of Estonia and average age by county, 31 Dec 2011

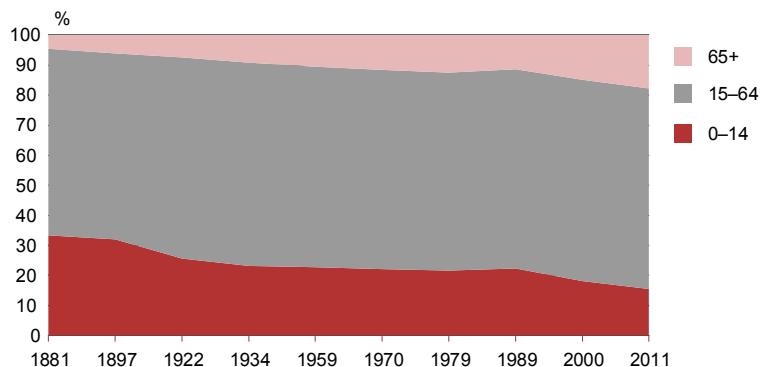

Kui hinnata ülalpidamiskoormust, siis 2000. aastal moodustasid kuni 14-aastased 18% rahvastikust. 2011. aastaks oli nende osatähtsus vähenenud 15%-ni. Samas oli vähemalt 65-aastaste osatähtsus tõusnud 18%-ni (2000. aastal oli neid 15%). Tööeliste (vanus 15–64 aastat) osatähtsus rahvastikus oli jäänud 2000. aasta tasemele (67%).

Jooniselt 3 on näha, et tööeliste (15–64-aastased) langenud ülalpidamiskoormus on kogu 20. sajandi jooksul ja sealt edasi kuni 2011. aastani püsinud ühtlane ehk tööelisi on kogurahvastikus olnud 66–68% (v.a esimeste loenduste aeg). Paraku viitab laste osatähtsuse vähenemine ja üha suurenev eakate inimeste osatähtsus rahvastikus sellele, et peagi saabub olukord, kus tööelise rahvastiku juurdekasv pidurdub ning ülalpeetavate määr hakkab kiiresti kasvama.

Joonis 3. Tööelise rahvastiku osatähtsus kogurahvastikus, 1881–2011

Figure 3. Share of the working-age population in total population, 1881–2011

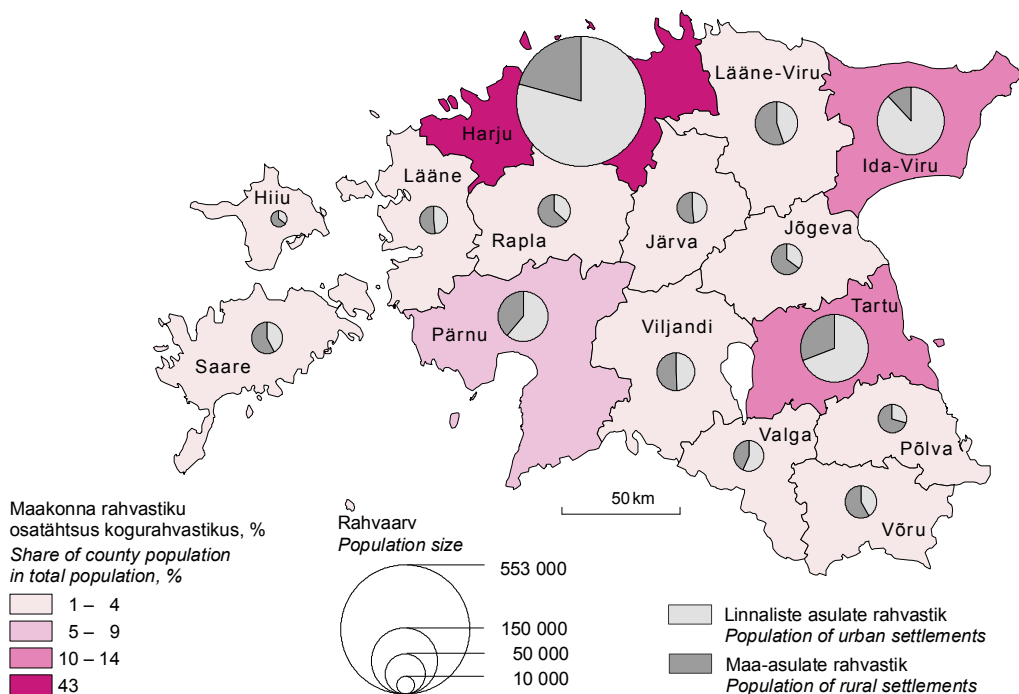
Rahvastiku paiknemine

Rahvastik ei paikne kogu riigi territooriumil ühtlaselt ja asustustihedus võib aja jooksul piirkonniti väga erinevalt muutuda: mingil perioodil rahvastiku koondumise aladeks olnud piirkonnad võivad hiljem hoopis tühjeneda. Rahvastiku koondumine või hajumine riigi territooriumil eri paigus toimub kiiremini, kui seda võiks arvata nii välis- kui ka siserände põhjal.

Üks põhilisi tunnuseid, mis kirjeldab rahvastiku paiknemist, on jagunemine linna- ja maa-rahvastikuks (kaart 3).

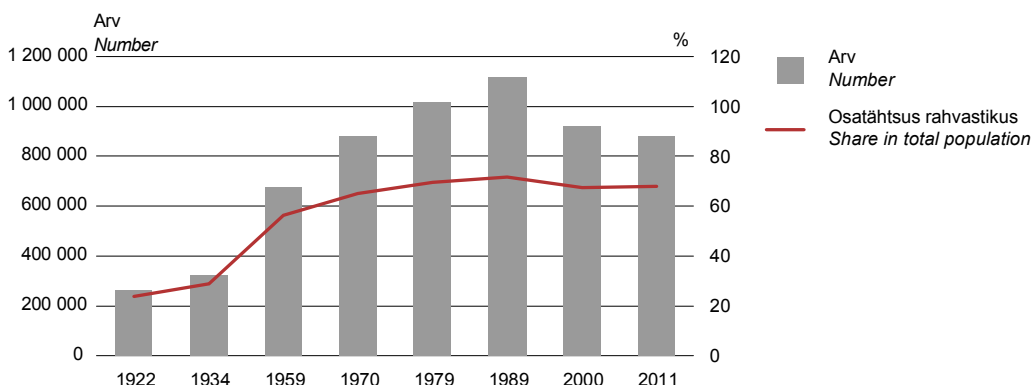
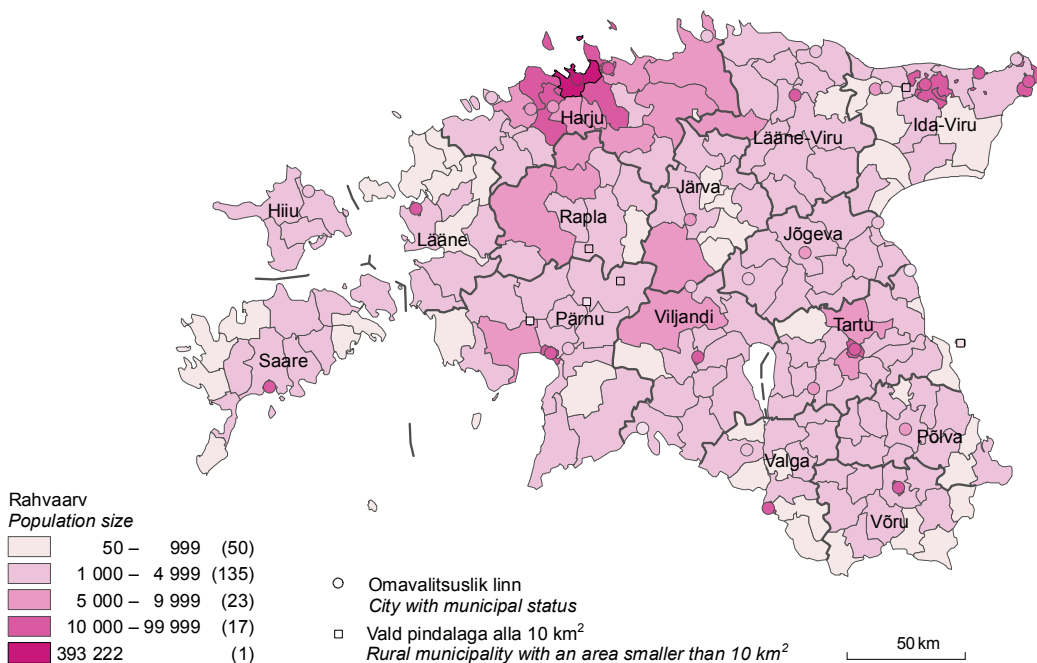
Kaart 3. Maakondade elanike osatähtsus riigi rahvastikus, 31.12.2011

Map 3. Share of county populations in the total population of Estonia, 31 Dec 2011

Viimaste aastate jooksul ei ole toimunud suuri muutusi linna- ja maaelanike osatähtsuses rahvastikus: linnades (sh vallasisesed linnad ja alevid) elab 2011. aasta loendusandmetel 67,9% Eesti püselanikest. 2000. aastal elas seal 69,2 % püselanikest (joonis 4).

Rahvaarv on suhteliselt rohkem vähenenud eemal suurematest linnadest ja hõredama asustusega maakondade äärealade valdades.

Joonis 4. Linnarahvastiku osatähtsus kogurahvastikus, 31.12.2011
Figure 4. Share of the urban population in total population, 31 Dec 2011

Kaart 4. Rahvaarv omavalitsusüksuste järgi, 31.12.2011
Map 4. Population size by local government unit, 31 Dec 2011

2000. aasta loendusandmetega võrreldes on alaline rahvastik vähenenud peamiselt linnades, sh kõige enam Püssi linnas – 42,1%. Väikelinnadest on kõige vähem vähenenud Sindi ja Paldiski püsielanike arv. Alaline rahvastik suurenes kolmes linnas: Saue, Maardus ja Keilas. Võrreldes 2000. aasta loendustulemustega on suhteline muutus puudutanud enim väiksemaid linnu. 13 linnalist omavalitsusüksust on väiksemad kui kõige suurem küla – Peetri (oli 31.12.2011 seisuga omavalitsusüksuse sisene küla).

Loendusandmetel on 76% valdadest alla 3000 elanikuga. Mõnes vallas on rahvaarv kahe loenduse vahelisel ajal suurenenud üle kahe korra. Näiteks Viimsi valla rahvaarv on suurenenud 18 533-ni (2000. aastal oli seal 7978 elanikku), Rae vallas 15 721-ni (2000. aastal 7979 elanikku) ja Harku vallas 14 181-ni (2000. aastal 6617 elanikku).

Samuti on rahvaarv oluliselt suurenenud mõnes Tartu ja Pärnu lähivallas: Ülenurme vallas 4780-st 7751-ni, Tartu vallas 5121-st 6991-ni, Sauga vallas 2535-st 4474-ni.

Eesti keskmise suurusega vallas Haljalas elab 2474 inimest ja Häädemeeste vallas 2473 inimest.

2011. aasta rahvaloenduse andmetel on Eestis 327 küla, kus elas püsivalt alla kolme elaniku. 102 külas püsielanikke ei loendatud.

Eesti rahvastiku paiknemisest annavad ülevaate kaart 4 ning tabelid 2–5.

Tabel 2. Eesti linnade rahvastik ja selle muutus 2000–2011

Table 2. Population of Estonian cities and its change, 2000–2011

Linn City	2000	2011	Muutus/Change	
			Arv/Number	%
Saue	4 958	5 514	556	11,2
Maardu	16 738	17 524	786	4,7
Keila	9 388	9 763	375	4
Tallinn	400 378	393 222	-7 156	-1,8
Sindi	4 179	4 076	-103	-2,5
Tartu	101 169	97 600	-3 569	-3,5
Paldiski	4 248	4 085	-163	-3,8
Elva	6 020	5 607	-413	-6,9
Rakvere	17 097	15 264	-1 833	-10,7
Põlva	6 467	5 767	-700	-10,8
Kuressaare	14 925	13 166	-1 759	-11,8
Narva-Jõesuu	2 983	2 632	-351	-11,8
Kunda	3 899	3 422	-477	-12,2
Pärnu	45 500	39 728	-5 772	-12,7
Põltsamaa	4 849	4 188	-661	-13,6
Jõgeva	6 420	5 501	-919	-14,3
Valga	14 323	12 261	-2 062	-14,4
Narva	68 680	58 663	-10 017	-14,6
Paide	9 642	8 228	-1 414	-14,7
Tõrva	3 201	2 729	-472	-14,7
Võru	14 879	12 667	-2 212	-14,9
Haapsalu	12 054	10 251	-1 803	-15
Viljandi	20 756	17 473	-3 283	-15,8
Sillamäe	17 199	14 252	-2 947	-17,1
Võhma	1 596	1 314	-282	-17,7
Kärdla	3 773	3 050	-723	-19,2
Loksa	3 494	2 759	-735	-21
Kohtla-Järve	47 679	37 201	-10 478	-22
Mustvee	1 753	1 358	-395	-22,5
Kiviõli	7 405	5 634	-1 771	-23,9
Mõisaküla	1 165	825	-340	-29,2
Kallaste	1 211	852	-359	-29,6
Püssi	1 872	1 083	-789	-42,1

Tabel 3. Eesti vallad ja külad rahvaarvu järgi, 31.12.2011*Table 3. Rural municipalities and villages in Estonia by population size, 31 Dec 2011*

Vallad <i>Rural municipalities</i>		Külad <i>Villages</i>	
Rahvaarv <i>Population size</i>	Valdade arv <i>Number of rural municipalities</i>	Rahvaarv <i>Population size</i>	Külade arv <i>Number of villages</i>
10 000 ja rohkem <i>10,000 or more</i>	5	1000 ja rohkem <i>1,000 or more</i>	12
5000–9999	16	500–999	33
3000–4999	26	300–499	91
1000–2999	98	100–299	521
500–999	38	50–99	828
kuni 499 <i>Up to 499</i>	10	20–49	1440
		Kuni 19 <i>Up to 19</i>	1513
Kokku – <i>Total</i>	193	Kokku – <i>Total</i>	4438

Tabel 4. Eesti suurima ja väikseima rahvaarvuga vallad, 31.12.2011*Table 4. Rural municipalities with the biggest and smallest population in Estonia, 31 Dec 2011*

Suurima rahvaarvuga <i>With the biggest population</i>		Väikseima rahvaarvuga <i>With the smallest population</i>	
Vald <i>Rural municipality</i>	Rahvaarv <i>Population</i>	Vald <i>Rural municipality</i>	Rahvaarv <i>Population</i>
Viimsi	18 533	Kihnu	487
Rae	15 721	Tudulinna	462
Harku	14 181	Lavassaare	460
Jõhvi	12 739	Õru	448
Saue	10 759	Nõva	350
Saku	9 618	Alajõe	320
Türi	9 419	Torgu	250
Rapla	9 051	Vormsi	231
Tapa	7 961	Ruhnu	55
Ülenurme	7 751	Piirissaare	53

2000. aasta loendusandmetel ei olnud Eestis ühtegi küla, kus oleks elanud üle 1000 inimese. 2011. aastal loendati 1000 ja rohkem elanikku 12 külas (tabelid 3 ja 5). Alla 300 elanikuga külad moodustavad 97% kõikidest küladest.

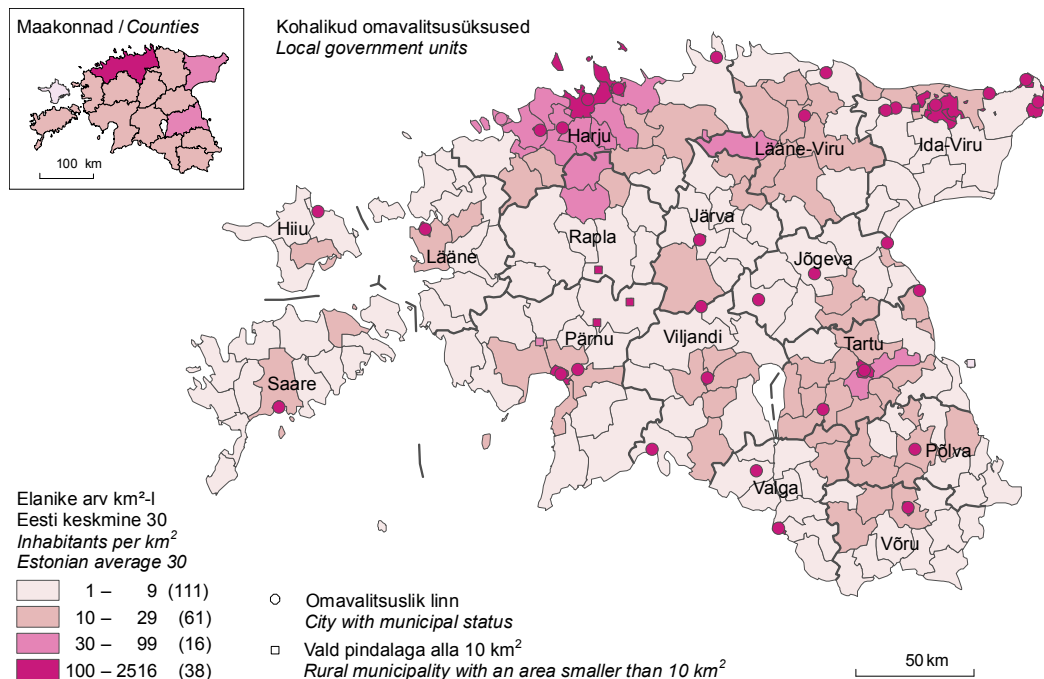
Tabel 5. Suurima rahvaarvuga külad Eestis, 31.12.2011*Table 5. Villages with the biggest population in Estonia, 31 Dec 2011*

Peetri	4 435
Muraste	1 698
Randvere	1 690
Vahi	1 620
Alliku	1 575
Tammiste	1 562
Pärnamäe	1 556
Lohkva	1 288
Püüsi	1 256
Papsaare	1 028
Suurupi	1 009
Aespa	1 004

Eesti on Euroopas üks hõredamalt asustatud alasid, siin elab keskmiselt vaid 29,8 inimest ruutkilomeetri kohta. Enamik Eesti elanikke elab linnades ja neis on asustustihedus märksa suurem – keskmiselt 1300–1400 elanikku ruutkilomeetri kohta. Maal on aga Eestis iga ruutkilomeetri kohta keskmiselt vaid 11 inimest. Rahvastiku asustustihedust omavalitsusüksustes näitab kaart 5.

Kaart 5. Eesti rahvastiku asustustihedus omavalitsusüksuste järgi, 31.12.2011

Map 5. Population density in Estonia by local government unit, 31 Dec 2011

Kõige rohkem on kahe viimase rahvaloenduse vahelise aja jooksul muutunud maaelanike asustustihedus. Hõreda asustusega piirkondadest on inimesed lahkunud, nii et need on muutunud veelgi hõredamaks. Eestimaa piiriäärsed alad kaotavad rahvastikku ja seda võidavad Tallinna ja Tartu tagamaad.

Kokkuvõte

2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse põhjal võib Eesti rahvastiku kohta välja tuua järgmist.

- Rahvastiku rahvuslikus koosseisus on muutusi toimunud 1–2% ulatuses võrreldes 2000. aastaga. Ehkki eestlaste arv on vähenenud, on nende osatähtsus rahvastikus suurenenud.
- Vähenenud on enamiku arvukama esindusega vähemusrahvuste arv.
- Ehkki kuni 4-aastaste puhul on näha arvukuse kasvu, on laste põlvkond jätkuvalt väiksem kui nende vanemate põlvkond.
- Suurenenud on eakate arv, siin on põhjuseks loendustevahelisel ajal ligi 5,5 aasta võrra pikenenud oodatav eluiga.
- Harju maakonna rahvastiku osatähtsus on suurenenud. Harjumaa koos Tallinnaga moodustab 43% Eesti elanikkonnast. Tallinna elanikkond moodustab aga 71% Harju maakonna rahvastikust. Kõige rohkem on elanikkond suurenenud Tallinna lähedastes valdades: Viimsis, Harkus, Rael, Sauel, Kiilis.

- Eesti keele kui emakeele rääkijate osatähtsus on rahvastikus 1% võrra suurenenud. Seda võib seostada eestlaste osatähtsuse kasvuga rahvastikus. Kõige enam räägitakse emakeelena eesti keelt (68,5% loendatud püsielanikest), vene keelt (29,6%) ja ukraina keelt (0,6%).
- Eesti kodanikuna määratles end 85,1%, välisriigi kodanikuna 8,1% loendatud püsielanikest. Määratlemata kodakondsusega oli 6,5% loendatud püsielanikest. Võrreldes eelmise loendusega on vähenenud määratlemata kodakondsusega isikute osatähtsus (12,4%-st 6,5%-ni) ja kasvanud välisriigi kodanike osatähtsus (6,9%-st 8,1%-ni).

Tänu rahvaloenduse kõiksetele andmetele saime teada olulisemad suundumused rahvastiku paiknemises. Et saavutada ühiskonnas paremat tasakaalu, tuleks selle teadmisega edaspidi arvestada.